

Davronov Obidjon Xazratqulovich

Xalqaro Nordik Universiteti

Ta'lim muassasalar boshqaruvi magistranti

FINLANDIYA TA'LIMIDA BOSHQARUVNING O'ZIGA XOSLIGI

Annotatsiya:Finlandiya ta'lim tizimi dunyoda eng ilg'or va muvaffaqiyatli tizimlardan biri hisoblanadi. Uning boshqaruv modeli ham o'ziga xosligi bilan ajralib turadi. Ushbu maqolada Finlandiya ta'lim tizimidagi boshqaruvning o'ziga xosliklari, uning samaradorligi va boshqa mamlakatlarga namuna bo'ladigan jihatlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: finlandiya ta'lim tizimi, boshqaruv, milliy o'quv dasturi

Finlandiyada ta'lim tizimini boshqarish jarayoni demokratik tamoyillar asosida qurilgan. Ushbu tamoyillarning asosi sifatida o'qituvchilarning va maktab rahbariyatining mustaqilligi alohida ta'kidlanadi. Ta'lim jarayonini tashkil qilishda markaziy hukumatdan tortib, mahalliy boshqaruv organlariga qadar barcha darajadagi rasmiylar bir xil huquqlarga ega. Maktablar va o'qituvchilar ta'lim jarayonida katta avtonomiyaga ega bo'lib, o'quv dasturlarini moslashtirish va o'quvchilar ehtiyojlariga mos tarzda o'zgartirish imkoniyatiga egadirlar. Bu yondashuv o'quv jarayonining individual ehtiyojlarga mos kelishiga, ijodiy va samarali ta'lim usullarini tatbiq etishga imkon beradi. Hukumat va ta'lim boshqaruvi o'qituvchilarni to'liq nazorat qilishdan ko'ra, ularga ko'proq ishonch bildiradi va bu ishonch ularning o'z sohasida erkin ishlashi, ijodkorlikni rivojlantirishi va yanada yuqori natijalarga erishishini ta'minlaydi.

Finlandiyada ta'limni boshqarish jarayoni ko'p jihatdan markazlashmagan. Bu yurtning o'qituvchilari va maktab rahbariyati, hatto mahalliy ta'lim boshqaruv organlari ham mustaqil qaror qabul qilish huquqiga ega. Ta'lim tizimida milliy standartlar mavjud bo'lsa-da, o'qituvchilar bu standartlarni qanday amalga oshirish masalasida erkinlikka ega. Milliy o'quv dasturi umumiy qoidalar va ko'rsatmalar berishi mumkin, lekin har bir maktab va o'qituvchi o'quvchilariga eng samarali ta'lim berish uchun o'z uslubini tanlash huquqiga ega. Bu modelning asosiy maqsadi ta'lim tizimining mahalliy sharoit va ehtiyojlarga moslashuvchanligini ta'minlashdir. Mahalliy boshqaruvning ahamiyati katta bo'lib, bu tizim Finlandiyada yuqori sifatli ta'limning kafolati hisoblanadi. Markazlashmagan boshqaruv jarayoni o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirishga, ularning individual ehtiyojlarini qondirishga va shaxsiy qobiliyatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan.

Finlandiyada ta'lim tizimining yuqori sifat darajasiga erishishining yana bir sababi o'qituvchilarning sifatli tayyorlanishi va ularning boshqaruv tizimidagi o'zni bilan bog'liq. O'qituvchilar Finlandiyada katta hurmatga ega bo'lib, ularning kasbiy tayyorgarligi va bilim darajasi yuqori bo'lishi shart. Har bir o'qituvchi oliy ma'lumotli bo'lishi kerak va o'z fanining chuqur bilimiga ega bo'lishi bilan bir qatorda pedagogik ko'nikmalarga ham ega bo'lishi talab etiladi. Shuningdek, o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida ularning ta'lim jarayonini boshqarish qobiliyatlari ham shakllantiriladi.

Bu tizimda o'qituvchilarning roli faqat o'quvchilarga bilim berishdan iborat bo'lmay, ular ta'lim muassasasining barcha faoliyatlarida ishtirok etadilar. O'qituvchilar dars berish uslublarini mustaqil ravishda tanlashlari va ta'lim jarayonining rivojlanishida faol rol o'ynashlari mumkin. Ularning qaror qabul qilish jarayonlarida ishtirok etishi ham ta'limni boshqarishning o'ziga xos jihatlardan biridir.

Finlandiya ta'lim tizimida o'quvchilarning mustaqilligi va faol ishtiroki alohida o'rin tutadi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarni faqat bilim olishga emas, balki ularni o'z fikrlarini ifodalash, mustaqil qarorlar qabul qilish va muammolarni hal qilishga o'rgatish katta ahamiyat kasb etadi. Boshqaruv jarayonida o'quvchilarning ishtiroki ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib, ular o'z ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayoniga faol jalb etiladi.

Finlandiyada ta'limni boshqarishning yana bir muhim jihati - natijalarga emas, ta'lim jarayoniga katta e'tibor qaratilishidir. Boshqa ko'plab mamlakatlarda ta'lim tizimi o'quvchilarning baholari va imtihon natijalariga ko'proq qaratilgan bo'lsa, Finlandiya tizimi o'quvchilarning jarayondagi rivojlanishi va muvaffaqiyatiga urg'u beradi. Bu esa o'quvchilarni faqat baholarga emas, balki chuqur bilim olish va hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yo'naltiradi. Boshqaruvning bu modeli Finlandiyada ta'lim jarayonining barqaror rivojlanishiga, o'quvchilar va o'qituvchilarning o'zaro hamkorlikda ishlashiga va ularning ijodiy o'sishiga imkon yaratadi. Shuningdek, bu tizim orqali o'qituvchilar va o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash, ularning mustaqil rivojlanishini rag'batlantirish va shaxsiy salohiyatni ochib berish maqsad qilinadi.

Finlandiya ta'lim tizimidagi boshqaruvning o'ziga xosligi, ayniqsa, uning demokratik boshqaruv usuli, markazlashmagan tizim va o'qituvchilarning yuqori darajadagi erkinligi bilan ajralib turadi. Ta'lim jarayonida o'qituvchilar va o'quvchilar mustaqilligi, ular o'rtasidagi ishonch va hamkorlik ta'lim sifati va samaradorligini ta'minlashning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Bu model boshqa mamlakatlar uchun namuna bo'lib, ta'limni boshqarish jarayonida katta muvaffaqiyatga erishish uchun muhim yo'nalishlar berishi mumkin. Finlandiyaning tajribasi ta'limni modernizatsiyalash va innovatsion boshqaruv usullarini joriy etishda muhim o'rnak bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.Nazarov, J. (2020). Ta'limni boshqarishda zamonaviy yondashuvlar. Toshkent: Fan nashriyoti.
- 2.Umarov, S. (2018). O'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi va uni boshqarish. Toshkent: Mualliflik nashriyoti.

3.Hargreaves, A., & Fullan, M. (2012). Professional Capital: Transforming Aho, E., Pitkanen, K., & Sahlberg, P. (2006). Policy Development and Reform Principles of Basic and Secondary Education in Finland since 1968. 4.Washington D.C.: World Bank.Teaching in Every School. New York: Teachers College Press.